

บทที่ ๑

บทนำ

อุตสาหกรรมการประมง (Fisheries industries) ในทางเศรษฐกิจและสถิติทาง
การประมง แบ่งออกเป็น ๓ สาขา

๑. การจับและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (Fishing and fish culturing operations) เป็นอุตสาหกรรมขั้นที่ ๑ (Primary industry)

การจับสัตว์น้ำ หมายถึงการจับสัตว์น้ำในแหล่งจับสัตว์น้ำตามธรรมชาติ (Natural bodies of water) เช่น ทะเล แม่น้ำลำคลอง หนองบึง ซึ่งเป็นสัตว์น้ำที่มีอยู่เองตามธรรมชาติ (Wind stock of fish) รวมถึงการจับสัตว์น้ำจากแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (Cultured stock of fish) เช่น จากบ่อ กระชัง อ่างเก็บน้ำที่มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำด้วย

๒. การแปรรูปสัตว์น้ำ (Fish processing) ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำสดเป็นสัตว์น้ำทำเค็ม ตากแห้ง อย่าง นึ่ง สัตว์น้ำกระป๋อง ลูกชิ้น เป็นปลาแล้เป็นแผ่น ๆ (Fillets) เนื้อปลาเป็นแท่งประมาณขนาดนิ้วมือ (Fish sticks) กะปิ น้ำปลา ปลาบ่น เป็นอุตสาหกรรมขั้นที่ ๒ (Secondary industry)

๓. การตลาดสัตว์น้ำ (Fishery marketing) หมายถึงการนำผลผลิตสัตว์น้ำของผู้ผลิต (ชาวประมงหรือผู้แปรรูปสัตว์น้ำ) ไปยังผู้บริโภคในรูปของสินค้าที่ผู้บริโภคต้องการ ณ สถานที่ เวลา และราคาที่ผู้บริโภคนิยมชำระเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้านั้น เป็นอุตสาหกรรมขั้นที่ ๓ (Tertiary industry)^๑

ตามที่ได้แยกอุตสาหกรรมการประมงออกเป็น ๓ สาขาข้างต้น แสดงให้เห็นในชั้น

^๑พจน ถาวรานุสรณ์. "บทบาทของการตลาดในอุตสาหกรรมการประมง," องค์การสะพานปลากระทรวงเกษตร ในรอบ ๑๐ ปี. พระนคร : ศิริพัธน์, ๒๕๐๖. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

แรกว่า การตลาดสัตว์น้ำจัดเข้าเป็นอุตสาหกรรมสาขาหนึ่งของอุตสาหกรรมการประมง และมีบทบาทที่สำคัญกับอุตสาหกรรมการจับ การเพาะเลี้ยง และการแปรรูปสัตว์น้ำในการนำผลผลิตที่ผลิตได้จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคคนสุดท้าย (Ultimate consumers)

๑.๑ อุตสาหกรรมการเลี้ยงกุ้งทะเล

การทำนากุ้งเป็นการเลี้ยงกุ้งทะเลในนามตามป่าชายเลน บริเวณชายฝั่งทะเลที่มีน้ำทะเลขึ้นถึง ตลอดจนแม่น้ำลำธารที่ติดต่อกับชายทะเล ลูกกุ้งวัยอ่อนจะถูกพัดพาเข้าไปในนาุ้งตามกระแสน้ำ และการขึ้นลงของน้ำแล้วอาศัยเลี้ยงตัวเจริญเติบโตในนาุ้ง ประเทศในเอเชีย อาทิ เช่น ใต้หวัน ฟิลิปปินส์ และญี่ปุ่น รู้จักวิธีการเลี้ยงมาช้านานแล้ว ซึ่งความนิยมนี้ได้แพร่ขยายไปถึงออสเตรเลีย ซึ่งขณะนี้กำลังศึกษาหาหนทางขยายการเพาะเลี้ยงกุ้งให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ประวัติการทำนาุ้งไทยกล่าวกันว่ามีการทำนาุ้งมาไม่น้อยกว่า ๓๔ ปี มีสาเหตุเริ่มต้นจากการบุกเบิกที่ดิน บริเวณป่าไม้ชายเลนเพื่อทำนาข้าว เมื่อน้ำทะเลขึ้นถึงลูกกุ้งหลายชนิดถูกน้ำทะเลพัดเข้ามาอาศัยอยู่จนเจริญเติบโต และมีเป็นจำนวนมาก โดยที่เจ้าของนาได้บัวรุ่งเลี้ยง คงปล่อยให้เติบโตเองจากอาหารธรรมชาติ ระยะ ๔-๖ เดือนต่อมา เมื่อถึงฤดูน้ำลด น้ำในนาค่อย ๆ งวดลง เจ้าของนาก็จับกุ้งออกขาย ในตอนแรกชาวนาเข้าใจว่ากุ้งเหล่านั้นเกิดขึ้นเอง จึงเรียกที่นั่นว่า "วังกุ้ง" ต่อมาเจ้าของนาเห็นช่องทางที่จะเพิ่มรายได้ขึ้นจึงดัดแปลงนาข้าวบางแห่งที่อยู่ในที่ลุ่มทำเป็นนาุ้งแทน นอกจากนี้ที่ดินบางท้องที่สามารถทำได้ทั้งนาข้าวและนาุ้ง โดยผลัดเปลี่ยนกันไปเป็นในระยะเวลาที่มีน้ำทะเลหนุนถึงก็ทำนาุ้ง แต่เมื่อน้ำจืดไหลบ่าน้ำทะเลขึ้นไม่ถึงก็ทำนาข้าวแทน ต่อมาผู้มีอาชีพทำนาเกลือไม่ค่อยได้ผลก็ได้ดัดแปลงนาเกลือให้เป็นนาุ้งอีกเป็นจำนวนมากไม่น้อย เพราะความต้องการกุ้งสดในตลาดต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับราคากุ้งอยู่ในเกณฑ์ดีจึงทำให้กิจการนาุ้งตื่นตัวกันมากขึ้น กล่าวโดยทั่วไปการทำนาุ้งในประเทศไทยยังขึ้นอยู่กับสภาพธรรมชาติมากคือ ต้องอาศัยลูกกุ้งจากการปล่อยน้ำที่มีลูกกุ้งอยู่ด้วยเข้านาและปล่อยให้ลูกกุ้งเลี้ยงตัวเติบโตจากอาหารธรรมชาติในนาุ้ง

ในปัจจุบันชาวนาุ้งส่วนมากดำเนินการเลี้ยงกุ้งในรูปการจัดการแบบครัวเรือน ยังมิได้ประกอบการในลักษณะของอุตสาหกรรมการประมง แต่ยังมีผู้เลี้ยงกุ้งบางรายสนใจที่จะเพาะเลี้ยง

ในวิธีที่ทันสมัย โดยใช้เทคนิควิทยาการจากต่างประเทศมาช่วย เพราะฉะนั้นวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนจะศึกษาถึงจุดทางที่จะเลี้ยงกุ้ง เป็นอุตสาหกรรมในประเทศไทยเท่านั้น

๑.๒ วัตถุประสงค์และขอบเขต (Scope) ของการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการเลี้ยงกุ้งทะเลในประเทศไทยของวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะศึกษาเฉพาะการจับและการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล รวมถึงการตลาดของกุ้งทะเล ตามที่ได้จำแนกเป็นสาขาของอุตสาหกรรมการประมงที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น รวมทั้งการเลี้ยงกุ้งทะเลในรูปของอุตสาหกรรมและการจัดวางโครงการ

ทางด้านการผลิต จะศึกษาถึงการผลิตกุ้งทะเลของโลกเปรียบเทียบกับการผลิตกุ้งทะเลของประเทศไทย กรรมวิธีการผลิต ปัญหาและข้อจำกัดของการผลิตโดยเหตุที่การเลี้ยงกุ้งในประเทศไทยยังมีได้มีการเลี้ยงกัน เป็นลักษณะของอุตสาหกรรมการประมง จึงต้องศึกษาหาวิธีที่ดีที่สุด เพื่อจะนำมาใช้ให้เหมาะกับสภาพแวดล้อม และการลงทุนในประเทศไทย

ทางด้านการตลาด จะศึกษาถึงภาวะการค้ากุ้งทะเล โครงสร้างของตลาดระบบจำหน่าย วิเคราะห์ราคาการบริโภค สภาวะการค้ากุ้งทะเลกับต่างประเทศ ตลาดกุ้งไทยและระบบการค้ากับตลาดต่างประเทศ วิธีการจำหน่าย

สุดท้ายจะศึกษาถึงการวางโครงการเลี้ยงกุ้งทะเล การหาแหล่งที่เลี้ยง กรรมวิธีการเลี้ยง ลักษณะของน้ำเลี้ยง ตลอดจนผลผลิตที่คาดว่าจะเนจากการเลี้ยง เพื่อจะได้หาวิธีการเลี้ยงที่ดีที่สุด เหมาะสมกับสภาพการในประเทศไทย

๑.๓ ประโยชน์ที่จะได้รับ

การวิจัยนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการลงทุนเลี้ยงกุ้งทะเล ตัดสินใจทำการเลี้ยง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเพิ่มผลผลิตอาหารประเภทนี้ ทำให้ผู้บริโภคในประเทศสามารถหาซื้อได้ตลอดเวลาในราคาที่เหมาะสมและส่วนที่เหลือจะได้ส่งเป็นสินค้าออกไปจำหน่ายต่างประเทศ ปัจจุบัน กุ้งทะเลเป็นสินค้าออกที่สำคัญชนิดหนึ่ง ทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยประมาณ ๔๔๔ ล้านบาท จัดอยู่ในอันดับที่ ๗ ของสินค้าออกที่สำคัญ ๑๐ ชนิดของประเทศไทย

ตามรายงานเศรษฐกิจการเงินปี ๒๕๑๘ ของธนาคารแห่งประเทศไทย

๑.๔ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ศึกษาจากเอกสารที่หน่วยงานราชการหรือเอกชน ได้ศึกษาไว้แล้วเป็นหลัก และได้สอบถามกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม

๑.๕ ประเภทของข้อมูล

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการสอบถามและสัมภาษณ์ ประมวลความคิดเห็นจากบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในวงการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่กรมประมง, ผู้เลี้ยงกุ้งทะเล, ผู้ส่งออก และผู้สนใจจะลงทุนในกิจการนี้ และได้ไปขมนามุ้งที่ผู้สนใจจะลงทุนเลี้ยงเป็นอุตสาหกรรม ๓ ราย

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารวิจัยที่ส่วนราชการ เอกชน หรือองค์การระหว่างประเทศที่ได้ศึกษาไว้แล้ว เช่น ข้อมูลทางด้านการเลี้ยง จะศึกษาจากเอกสารการทดลอง และวิจัยของกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สมาคมส่งเสริมความรู้เทคนิคระหว่างประเทศ ด้านการค้าศึกษาจากสถิติการนำเข้าส่งออกของกรมศุลกากร สถิติราคาสัตว์น้ำขององค์การสะพานปลา เอกสารของหน่วยวิจัยการค้า กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ วารสารของหอการค้าไทย ด้านการวางโครงการจะได้จากการศึกษาโครงการเลี้ยงกุ้งทะเล ของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย